

УДК 329.05(477.86) «19/20»

Василь Климончук,

доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
vklym64@gmail.com,

ORCID ID: 0000-0002-0257-3481

DOI 10.29038/2524-2679-2025-02-305-317

РОЗВИТОК ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ ПРИКАРПАТТЯ В УМОВАХ ЗМІНИ КОНФІГУРАЦІЇ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

У статті досліджено вплив динамічних змін у конфігурації електорального простору України на формування та еволюцію партійної системи Прикарпаття. У роботі висвітлено історичні передумови зародження багатопартійності в Галичині кінця XIX – початку XX ст., специфіку її відновлення після розпаду СРСР і ключові етапи трансформації під впливом зовнішніх (зміни виборчого законодавства, геополітичні зрушення, суспільно-політичні кризи) та внутрішніх (регіональні особливості електоральних уподобань) чинників. Особливу увагу приділено аналізу того, як перехід від мажоритарної до змішаної та пропорційної виборчих систем, а також події Помаранчевої революції, Революції гідності й повномасштабного вторгнення формували партійний ландшафт регіону. У статті висвітлено те, як ці зміни впливали на домінування національно-демократичних і патріотичних сил, стратегії партійного будівництва, електоральну поведінку населення та, зрештою, на функціонування органів місцевого самоврядування на Прикарпатті.

Зміни в електоральному просторі – це комплексний процес, що охоплює глибинні суспільні трансформації: від появи нових запитів і розколів у суспільстві до перегрупування еліт, впливу світової політики й еволюції медіа та комунікацій. На Прикарпатті ці зміни мали значний вплив на формування й роботу місцевої партійної системи. Вона завжди мала свою унікальну специфіку, що відрізняла її від загальноукраїнських політичних процесів.

У дослідженні підкреслено, що партійна система Прикарпаття є унікальним прикладом стійкості ідеологічних орієнтацій та високої адаптивності до постійних змін електорального простору. Вона відображає не лише загальноукраїнські тренди, але й зберігає свою самобутність, що робить її

важливим кейсом для розуміння демократичних процесів у регіональному вимірі. Отримані результати можуть бути корисними для подальших політологічних досліджень, вироблення ефективних партійних стратегій і зміцнення демократичних інститутів в Україні.

Ключові слова: партійна система, електорат, регіональна політика, децентралізація, багатопартійність тощо.

Vasyl Klymonchuk,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,

ORCID ID: 0000-0002-0257-3481

DEVELOPMENT OF THE PARTY SYSTEM OF THE CARPATHIAN REGION IN THE CONTEXT OF CHANGING THE CONFIGURATION OF THE ELECTORAL SPACE

The article examines the impact of dynamic changes in the configuration of the electoral space of Ukraine on the formation and evolution of the party system of the Carpathian region. The paper highlights the historical background of the emergence of multiparty system in Galicia in the late nineteenth and early twentieth centuries, the specifics of its restoration after the collapse of the USSR and the key stages of transformation under the influence of external (changes in electoral legislation, geopolitical shifts, socio-political crises) and internal (regional peculiarities of electoral preferences) factors. Particular attention is paid to the analysis of how the transition from majoritarian to mixed and proportional electoral systems, as well as the events of the Orange Revolution, the Revolution of Dignity and the full-scale invasion, shaped the party landscape of the region. The study identifies how these changes influenced the dominance of national-democratic and patriotic forces, party-building strategies, voting behaviour of the population and, ultimately, the functioning of local governments in the Carpathian region.

Changes in the electoral space are a complex process that encompasses deep social transformations: from the emergence of new demands and splits in society to the regrouping of elites, the impact of global politics, and the evolution of media and communications. In Carpathian region, these changes have had a significant impact on the formation and operation of the local party system. It has always had its own unique specifics, which distinguished it from the all-Ukrainian political processes.

The study emphasises that the party system of Carpathian region is a unique example of the stability of ideological orientations and high adaptability to constant changes in the electoral space. It reflects not only national trends, but also

retains its identity, which makes it an important case study for understanding democratic processes in the regional dimension. The results obtained can be useful for further political science research, development of effective party strategies and strengthening of democratic institutions in Ukraine.

Key words: party system, electorate, regional policy, decentralisation, multiparty system, etc.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасні зміни в конфігурації електорального простору – від трансформацій виборчого законодавства (перехід від мажоритарної до змішаної та пропорційної систем) до впливу суспільно-політичних подій (Помаранчева революція, Євромайдан) і геополітичних зрушень (повномасштабне вторгнення) – мали й продовжують мати визначальний вплив на партійну систему України загалом і Прикарпаття зокрема. Розуміння того, як ці чинники формували партійний ландшафт регіону, впливали на стратегії партійного будівництва, електоральні вподобання та, зрештою, на функціонування органів місцевого самоврядування, є критично важливим для осмислення минулого, аналізу сьогодення й прогнозування майбутнього розвитку демократичних інститутів в Україні.

Аналіз останніх досліджень стосовно формування та функціонування партійних систем в Україні, а також специфіки електорального простору її регіонів засвідчує значний науковий інтерес до цих проблем. Однак, попри велику кількість робіт, комплексний аналіз впливу зміни конфігурації електорального простору на Прикарпатті залишається недостатньо систематизованим. Нестабільність і фрагментованість партійної системи висвітлюють у своїх наукових працях О. Гаран, М. Рябчук, А. Романюк, М. Погребинський, М. Кармазіна. Вплив виборчого законодавства на партійний ландшафт досліджують В. Бунь, А. Бєлий, О. Зернецька, В. Коваленко та ін. Проблему регіональної поляризації електорального висвітлено в наукових розвідках В. Головки, В. Хмелько, О. Гарана, Ю. Остапця, М. Токара. Виборчої системи та розбудови партійної системи Західного регіону, Прикарпаття зокрема стосуються дослідження О. Романюка, І. Бульби, М. Лазаровича, Б. Максимця, Т. Мадриги, І. Доцяка В. Климончука.

Попри наявність значного наукового доробку, залишається потреба в більш комплексному та динамічному аналізі саме впливу змін конфігурації електорального простору на партійну систему Прикарпаття. Наявні

наукові роботи часто зосереджуються на окремих виборчих кампаніях або загальних регіональних трендах.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі динаміки формування та функціонування багатопартійної системи на Прикарпатті під впливом зміни конфігурації електорального простору України в період із кінця XIX ст. до сучасності з акцентом на виявлення її регіональних особливостей.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети та виконання визначених завдань дослідження застосовано комплекс взаємодоповнювальних загальнонаукових і спеціальних політологічних методів, як-от: історичний, системний, порівняльний, інституційний тощо.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зміна конфігурації електорального простору – це багатоаспектний процес, що включає не лише зміни у виборчому законодавстві (типу виборчої системи, прохідних бар'єрів), а й більш глибокі трансформації: зміну суспільних запитів, появу нових соціальних та ідеологічних розколів, перегрупування еліт, вплив геополітичних чинників, зміни в медіаландшафті й комунікації. На Прикарпатті ці зміни мали особливий вплив на формування та функціонування його партійної системи, яка завжди вирізнялася специфікою на тлі загальноукраїнських тенденцій [2].

Історія формування партійної системи на Прикарпатті починається задовго до незалежної України. Перебуваючи в складі Австро-Угорської імперії, Галичина, а отже й Прикарпаття, мала сприятливіші умови для легальної української політичної діяльності, ніж підросійська Україна. Саме тут наприкінці XIX ст. з'явилися перші українські політичні партії. Русько-українська радикальна партія (РУРП, 1890 р.), заснована Іваном Франком та Михайлом Павликом, активно поширювала свої ідеї й на Прикарпатті, пропагуючи соціалістичні та національні ідеали. Згодом унаслідок еволюції та розколів РУРП виникли інші значущі сили. Українська національно-демократична партія (УНДП, 1899 р.) стала наймасовішою й найвпливовішою, виступаючи за національну самостійність і соборність України. З'явилася й Українська соціал-демократична партія (УСДП, 1899 р.). На Прикарпатті також діяла Українська католицька народна партія (згодом – УНО), заснована за ініціативи станіславівського єпископа Григорія Хомишина, яка мала сильний вплив у консервативних та релігійних колах. Участь у виборах до Австрійського райхсрату, Галицького крайового сейму й місцевих рад дала українцям Прикарпаття безцінний досвід

парламентської боротьби та формування політичного представництва. Цей період заклав основи для розуміння принципів багатопартійності й виборчої конкуренції, які, попри десятиліття радянського панування, збереглись у колективній пам'яті регіону [5, 8].

Із приходом радянської влади будь-яка багатопартійна система була ліквідована. Комуністична партія України (КПУ) стала єдиною легальною політичною силою, а вибори перетворилися на формальність без реального вибору. Діяльність ОУН–УПА, дисидентський рух, підпільні релігійні громади (УГКЦ) – це були неформальні, але потужні прояви громадянської та політичної самоорганізації, що зберігали ідею незалежності, демократії й багатопартійності.

Із проголошенням незалежності України в 1991 р. розпочався бурхливий процес відродження багатопартійності. Прикарпаття стало одним із регіонів, де цей процес відбувався найактивніше та набув сталих національно-демократичних ознак:

1) лідери демократичних змін: регіон традиційно голосував за національно-демократичні сили. Перемога В'ячеслава Чорновола на президентських виборах 1991 р. в Івано-Франківській, Тернопільській та Львівській областях (на відміну від більшості регіонів, що підтримали Леоніда Кравчука) була яскравим тому підтвердженням. На Прикарпатті стрімко створювалися й розбудовувалися осередки новостворених загальноукраїнських партій;

2) Народний рух України був однією з найвпливовіших сил на Прикарпатті, мав широку підтримку серед населення. Його осередки стали центрами політичної та громадської активності. Українська республіканська партія (УРП), Конгрес українських націоналістів (КУН) – це партії, що також мали значну підтримку;

3) активна участь у виборах: партії на Прикарпатті активно брали участь у перших багатопартійних парламентських виборах 1994 р., де значну кількість місць здобули саме національно-демократичні кандидати [10, 12].

Під електоральним циклом розуміємо траєкторію розвитку політичної системи між одними виборами та іншими, що відображає основні якісні зміни в політичній системі або її різних елементах унаслідок виборів. Аналізуючи президентські вибори, парламентські й місцеві вибори, ми можемо назвати це циклом парламентських виборів, циклом президентських виборів або циклом місцевих виборів. У цьому випадку йдеться про дослідження виборчого процесу від одних виборів до інших. Крім того, у міжвиборчий період через дискурсивні практики визначається

логіка наступного виборчого циклу. Ключовою основою вирізнення циклів слугує динаміка партійної системи. Саме за результатами парламентських виборів на початку електорального циклу утворюються параметри партійної системи, що функціонуватиме до його завершення [1].

На початку української незалежності, із 1991 по 2004 р., політична карта України чітко ділилася на «Схід» і «Захід». Прикарпаття було яскравим представником «західного» електорального простору, стабільно підтримуючи національно-демократичні партії, такі як Народний рух України, УРП, КУН, а пізніше – «Наша Україна» й БЮТ.

Вибори 1998 р. стали важливою віхою, адже запровадження змішаної виборчої системи (50 % – за партійними списками та 50 % – у мажоритарних округах) суттєво змінило партійні стратегії, розбудову місцевих осередків й електоральну динаміку. За їх результатами, українська партійна система стала триполюсною – ліві–центр–праві. Економічні проблеми сприяли значній підтримці лівих сил. Однак Прикарпаття відзначилось однозначною підтримкою національно-демократичних сил, де більшість голосів набрали Народний рух України, Народна демократична партія та Партія зелених. Населення регіону показало високу громадянську активність і явку на виборах [3, с. 64].

На курс партійної системи та її конфігурацію суттєво вплинули відносини президента й політичних сил Верховної Ради України. Між лівими політичними силами, які прагнули відновлення попереднього суспільного ладу, та «реформаторською лінією» президента виник ідеологічний конфлікт. Влада охарактеризувала цей конфлікт як «ліву загрозу», яку вдало використали політтехнологи, щоб Л. Кучма переміг П. Симоненка в другому турі президентських виборів 1999 р. Як наслідок, суспільно-політичний розкол загострився розколом сил, які підтримують й опозиційних до президента, що виявилось в масових акціях протесту на кшталт «Україно, вставай!» та «Україна без Кучми». Саме завдяки цим силам праві сили змогли об'єднатися й, зрештою, перемогти на виборах до Верховної Ради України у 2002 р. [14].

Регіональний поділ, особливо протиставлення Сходу та Заходу, активно застосовували під час виборчої кампанії 2002 р. Із того часу цей поділ залишається актуальним, впливаючи на суспільно-політичні процеси й конфігурацію партійної системи. Цю ж технологію успішно використано на президентських виборах 2004 р. [6].

Парламентські вибори 2002 р. відобразили загальноукраїнську поляризацію, але на Прикарпатті вони мали свої особливості. Регіон

незмінно підтримував національно-демократичні та проукраїнські сили. Блок Віктора Ющенка «Наша Україна» отримав переважну підтримку як за партійними списками, так і в мажоритарних округах. Це сильно відрізнялося від загальноукраїнської картини, де Комуністична партія України та провладний блок «За єдину Україну!» зберігали сильні позиції. Результати 2002 р. на Прикарпатті заклали фундамент для формування «помаранчевого» електорату та зіграли ключову роль у подіях Помаранчевої революції 2004 р.

Період із 2004 по 2014 рр. був надзвичайно динамічним для української політики й, відповідно – для електорального простору й партійної системи Прикарпаття. Цей відтинок часу включає Помаранчеву революцію, дострокові парламентські вибори, «епоху» Президента Віктора Януковича та завершується Революцією гідності. На процес формування нових партій і конфігурацію партійної системи вплинули президентські вибори 2004 р., парламентські та місцеві вибори 2006 р., позачергові парламентські вибори 2007 р., президентські й місцеві вибори 2010 р., парламентські вибори 2012 р. Фальсифікація результатів волевиявлення громадян на президентських виборах 2004 р. спричинила масові акції громадян непокори, які отримали назву «Помаранчевої революції». Вибори призвели до утворення низки політичних партій: Народного Союзу «Наша Україна» (згодом – «Наша Україна»), Громадянської партії «Пора», партії «Третя сила», партії «Нова демократія», Європейської партії України, партії «Союз лівих сил» та ін. Партії створено на підтримку двох Майданів – київського («помаранчевий») і донецького («біло-блакитний») [11].

Парламентські вибори 2006 та позачергові парламентські вибори 2007 р. відбувалися за пропорційною системою із закритими партійними списками й 3 % прохідними бар'єром, що посилює роль партійних брендів та центральних апаратів партій. На Прикарпатті виборці віддали свої голоси «помаранчевим силам». Блок Юлії Тимошенко (БЮТ) і Блок «Наша Україна» були безумовними лідерами. Їхні сукупні результати значно перевищували 50 %, а іноді й 60–70 % голосів виборців у регіоні. Прикарпаття залишалось одним із найбільш відданих регіонів для цих політичних сил. 2007 р. Блок «Наша Україна – Народна Самооборона» (НУНС) зберігав високу підтримку, хоча й дещо втратив частину голосів на користь БЮТ. Це об'єднання було спробою консолідувати «помаранчевий» табір, але між його учасниками вже помічалися розбіжності. Консолідація голосів відбувалася навколо двох основних «помаранчевих» блоків, що свідчило про стабільність електоральних уподобань регіону щодо проєвропейського та національно-демократичного курсу [6].

Парламентські вибори 2012 р. проходили за змішаною системою (225 – за партійними списками, 225 – за мажоритарними округами) з прохідним бар'єром 5 % для партій. Це знову підвищило значущість мажоритарних округів. Зазначена кампанія проходила вже за часів президентства Віктора Януковича й посилення провладної Партії регіонів. На Прикарпатті це призвело до певних змін, але загальна проєвропейська орієнтація збереглася. ВО «Батьківщина» (правонаступниця БЮТ) та ВО «Свобода» були головними лідерами за партійними списками. «Свобода» значно наростила свою підтримку в регіоні, що відображало зростання націоналістичних настроїв і певне розчарування в попередніх «помаранчевих» лідерах. Партія регіонів та Комуністична партія України продовжували отримувати незначну кількість голосів. Партія УДАР Віталія Кличка також змогла здобути певну підтримку, що свідчило про появу нових опозиційних центрів. Усі мажоритарні округи на Прикарпатті здобули представники опозиційних сил, переважно від ВО «Батьківщина» та ВО «Свобода». Це підкреслювало несприйняття провладної Партії регіонів у регіоні. Повернення до мажоритарної виборчої системи уможливило переформатування лідерів у межах національно-демократичного табору з посиленням позицій «Свободи» поряд із «Батьківщиною». Змішана система дала змогу опозиційним партіям консолідувати зусилля й провести своїх кандидатів у мажоритарних округах [14].

2014 р. став для української партійної системи (і Прикарпаття зокрема) часом глибоких і системних змін, зумовлених Революцією гідності, російською агресією (анексія Криму та окупація частини Донбасу), а згодом і повномасштабним вторгненням. Ці події кардинально змінили конфігурацію електорального простору, призвівши до переформатування партійного ландшафту.

Ключові зміни в партійній системі України після 2014 р.:

1. Зменшення впливу «проросійських» партій: Партія регіонів та Комуністична партія України (КПУ), які до 2014 р. були провідними силами, втратили свій вплив. Партія регіонів фактично припинила існування (на базі партії утворився «Опозиційний блок»), а діяльність КПУ була заборонена. Це стало найглибшою трансформацією, адже ці партії довгий час представляли значну частину електорату на Сході та Півдні України.

2. Посилення «європейського» й «проукраїнського» вектора: після Революції гідності та початку російської агресії, європейська і євроатлантична інтеграція, а також питання національної безпеки, домінували в політичному дискурсі. Партії, які не підтримували цей курс,

утрачали електоральну підтримку. Відбулася консолідація проукраїнських сил, хоча й із подальшими внутрішніми конфліктами та розколами.

3. Феномен «нових облич» й антисистемні настрої: зростання суспільної недовіри до традиційних політиків і партій після Революції гідності призвело до появи нових політичних проєктів, часто з лідерами, що не мали попереднього політичного досвіду. Це відображало запит на оновлення та «іншу політику». Найяскравішим проявом цього стало створення Партії «Слуга Народу» у 2019 р., яка здобула безпрецедентну монобільшість у Верховній Раді.

4. Часта зміна лідерів електоральних симпатій: партійна система залишається дуже волатильною. Партії, що отримували високу підтримку на одних виборах, можуть швидко втрачати її на наступних. Це свідчить про низьку інституціоналізацію партій і їх залежність від лідерів та поточних суспільних настроїв.

5. Реформа децентралізації й посилення місцевих виборів: запровадження реформи децентралізації значно підвищило значення місцевого самоврядування та місцевих виборів. Це змусило національні партії розбудовувати сильніші регіональні осередки й залучати кваліфікованих кандидатів на місцях. Відбулося також посилення регіональних партійних проєктів, які часто є «сателітами» національних партій або орієнтуються на місцеві бізнес-еліти [7].

6. Зміна виборчого законодавства: Парламентські вибори 2014 р. відбулися за змішаною системою (5 % – бар'єр, без блоків), але вже без урахування окупованих територій. Виборчий кодекс, ухвалений у 2019 р., запровадив пропорційну систему з відкритими регіональними списками для парламентських виборів, що мало б сприяти більшій підзвітності депутатів перед виборцями та розвитку регіональних представництв партій [15].

На Прикарпатті ці загальноукраїнські тенденції проявилися зі своїми регіональними особливостями. Після 2014 р. Прикарпаття остаточно закріпилося як регіон із майже абсолютною підтримкою проєвропейського й національно орієнтованого курсу. Будь-які проросійські наративи тут були повністю маргіналізовані. У 2014 р. високу підтримку здобули партії, що позиціонували себе як «постмайданівські» та проєвропейські. Лідерами були «Блок Петра Порошенка», «Народний фронт», ВО «Батьківщина» й «Самопоміч», Радикальна партія. Представники націоналістичних сил (зокрема ВО «Свобода») зберігали сильні позиції, хоча на національному рівні «Свобода» не пододала бар'єр. Мажоритарні округи на Прикарпатті

майже повністю були виграні представниками проукраїнських партій. На виборах 2019 р., незважаючи на значну підтримку партії «Слуга народу» на загальнодержавному рівні, на Прикарпатті вона була значно нижчою, ніж у південних і центральних регіонах. Проте «Слуга народу» зуміла здобути значну кількість мажоритарних округів у регіоні. Інші партії, такі як «Європейська солідарність» (колишній БПП) та ВО «Батьківщина», також мали підтримку. Запровадження відкритих списків на місцевих виборах 2020 р. мало сприяти посиленню зв'язку партій із місцевими громадами.

Повномаштабне вторгнення та агресія РФ призвели до безпрецедентної консолідації суспільства навколо держави. Це суттєво змінить майбутній партійний ландшафт. Імовірно, посиляться роль «державницьких» партій, а також тих, що мають чітку позицію щодо перемоги й відбудови. Вимоги до політиків і партій зміняться, фокус зміститься на реальні справи, ефективність та патріотизм. На Прикарпатті ці зміни, імовірно, поглиблюватимуть і без того сильний проукраїнський консенсус, надавши перевагу тим силам, які найкраще зможуть відповісти викликам воєнного й повоєнного часів. Загалом, після 2014 р. партійна система України, і Прикарпаття зокрема, продовжує бути в стані трансформації, віддзеркалюючи глибокі суспільні зміни, виклики національної безпеки та пошук ефективних моделей управління й представництва.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розвиток партійної системи на Прикарпатті є яскравим віддзеркалення складних і динамічних трансформацій, що відбувалися в українському суспільстві з кінця XIX ст. до сьогодні. Протягом усього періоду незалежності України, Прикарпаття послідовно демонструвало надзвичайно високу підтримку національно-демократичним, патріотичним та проєвропейським силам. Це проявлялось у стабільно низьких показниках підтримки лівих і проросійських партій, що суттєво відрізняло регіональний електоральний ландшафт від загальноукраїнського, особливо до 2014 р. Ця константа є головною відмінністю партійної системи Прикарпаття. Партійні актори на Прикарпатті активно адаптувалися до частих змін у виборчому законодавстві — від мажоритарної до змішаної, а потім пропорційної й знову змішаної систем. Такі зміни впливали на стратегії партій (розбудову регіональних осередків, висування кандидатів у мажоритарних округах), але не змінювали фундаментального ідеологічного вибору регіону. Ключові суспільно-політичні події, такі як Помаранчева революція (2004 р.), Революція гідності (2013–2014 рр.) та реформа децентралізації, а

згодом і повномасштабне вторгнення (із 2022 р.), кардинально змінювали конфігурацію електорального простору й значно впливали на партійну систему Прикарпаття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко, О. (2002). Україна в 1985–1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку: монографія. Київ: ІПіЦЕНД, 306 с.
2. Бунь, В. (2009). Соціополітичні поділи як детермінанти електорального вибору: суть та основні теорії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, соціологія, філософія*, вип. 12, с. 79–83.
3. Бусленко, В. (2013). Партійна структуризація Західного регіону України на початку 90-х рр. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*: зб. наук. ст., т. 12–13, Чернівці: Рута, с. 64–67.
4. Волгов, М. (2013). Багаторівневі політичні партії та тренд децентралізації: теоретичний аспект у сучасному англomовному науковому дискурсі. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*, № 6 (68), с. 198–207.
5. Галичина в етнополітичному вимірі / авт. кол.: В. О. Котигоренко (керівник). Київ: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2017. 840 с.
6. Грязнова, О. (2002). Політичні партії та вибори 2002 р. до Верховної Ради України. Часопис Парламент. *Інформаційно-аналітичне видання громадської організації «Лабораторія законодавчих ініціатив»*, № 1–2, с. 2–6.
7. Доцяк, І. Партійно-політичний вимір виборів місцевих органів влади 2015 року (на прикладі Івано-Франківської області). *Політичні партії і вибори: українські та світові практики*: зб. ст. і тез за результатами наук. конф. «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 8 жовт. 2016 р. / за заг. ред. А. Романюка. Львів: Простір-М, 2017, с. 59–65.
8. Кармазіна, М. (2012) Українська багатопартійність: становлення і розвиток. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН*, № 3 (59), с. 4–87.
9. Кафарський, В. (2008). Політичні партії України: конституційно-правове регулювання організації та діяльності. Київ: Логос, 560 с.
10. Климончук, В. (2017). Ціннісний вимір електоральних процесів у Галичині. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, № 1, с. 151–163.
11. Климончук, В. (2017). Регіональні особливості структурування партійного простору на прикладі Івано-Франківської області. *Політичні партії і вибори: українські та світові практики*: зб. ст. і тез за результатами наук. конф. «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 8 жовтня 2016 року / за заг. ред. А. Романюка. Львів: Простір-М, с. 51–59.
12. Максимець, Б. В. (2013). Вплив національної ідентичності на результати місцевих виборів початку ХХІ ст. в Україні. *Грані: науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*, № 10, с. 40–45.
13. Максимець, Б. (2011). Результати участі національно-демократичних партій в місцевих виборах – 2010 на Івано-Франківщині. *Гілея: науковий вісник*. Київ, вип. 44, с. 682–689.

14. Остапеч, Ю., Шестак, Н., Дудінська, І. (2016). Еволюція партійної системи України в умовах трансформації соціальних і політичних. *Серія «Studia Regionalistica»*, № 9, НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; Агенція досліджень регіонального соціуму «Карпатія». Ужгород: ЗППО, 252 с.

15. Трансформація партійної системи: український досвід у європейському контексті / за ред. Ю. Якименка. Київ: Центр Разумкова, 2017, 428 с.

REFERENCES

1. Boyko, O. (2002). *Ukraine v 1985–1991 rr.: osnovni tendentsii suspilno-politychno-ho rozvytku: monohrafiia* [Ukraine in 1985–1991: main tendencies of socio-political development: Monograph]. IPI TsEND (in Ukrainian).
2. Bun, V. (2009). Sotsiopolitychni podily yak determinanty elektoralnoho vyboru: sut ta osnovni teorii [Sociopolitical divisions as determinants of electoral choice: essence and main theories]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Politolohiia, Sotsiologiia, Filosofiia*, 12, 79–83 (in Ukrainian).
3. Buslenko, V. Partyina strukturyzatsiia Zakhidnoho rehionu Ukrainy na pochatku 90-kh rr. [Party structurization of the Western region of Ukraine in the early 90s]. *U Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu. Zbirnyk naukovykh statei [Historical and political problems of the modern world. Collection of scientific articles]*, vol. 12–13, pp. 64–67, Ruta (in Ukrainian).
4. Volhov, M. (2013). Bahatorivnevi politychni partii ta trend detsentralizatsii: teoretynnyi aspekt u suchasnomu anhlo-movnomu naukovomu dyskursi [Multi-level political parties and the trend of decentralization: a theoretical aspect in modern English-language scientific discourse]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, 6(68), 198–207 (in Ukrainian).
5. Halychna v etnopolitychnomu vymiri [Halychyna in ethnopolitical dimension] (2017). (V. O. Kotyhorengo, Head). IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy (in Ukrainian).
6. Hriaznova, O. (2002). Politychni partii ta vybory 2002 r. do Verkhovnoi Rady Ukrainy [Political parties and 2002 elections to the Verkhovna Rada of Ukraine]. *Chasopys Parlament. Informatsiino-analitychne vydannia hromadskoi orhanizatsii «Laboratoriia zakonodavchykh initsiatyv»*, 1–2, 2–6 (in Ukrainian).
7. Dotsyak, I. (2017). Partyino-politychnyi vymir vyboriv mistsevykh orhaniv vlady 2015 roku (na prykladi Ivano-Frankivskoi oblasti) [Party-political dimension of local government elections in 2015 (on the example of Ivano-Frankivsk Oblast)]. *U A. Romanyuk (Ed.), Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky: zbirnyk statei i tez za rezultatamy naukovoi konferentsii «Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky» (pam'iaty Yuriiia Romanovycha Shvedy) vid 8 zhovtnia 2016 roku* [Political parties and elections: Ukrainian and world practices: collection of articles and theses based on the results of the scientific conference «Political parties and elections: Ukrainian and world practices»

(in memory of Yuriy Romanovych Shveda) on October 8, 2016], pp. 59–65, Prostir-M (in Ukrainian).

8. Karmazina, M. (2012). *Ukrainska bahatopartiinist: stanovlennia i rozvytok* [Ukrainian multi-partyism: formation and development]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy*, 3(59), 4–87 (in Ukrainian).

9. Kafarskyi, V. (2008). *Politychni partii Ukrainy: konstytutsiino-pravove rehuliuvannia orhanizatsii ta diialnosti* [Political parties of Ukraine: constitutional and legal regulation of organization and activity]. Logos (in Ukrainian).

10. Klymonchuk, V. (2017a). Tsinnisnyi vymir elektoralnykh protsesiv u Halychyni [Value dimension of electoral processes in Galicia]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, 1, 151–163. (in Ukrainian).

11. Klymonchuk, V. (2017b). Rehionalni osoblyvosti strukturyzatsii partyinoho prostoru na prykladi Ivano-Frankivskoi oblasti [Regional features of structuring the party space on the example of Ivano-Frankivsk Oblast]. V A. Romanyuk (Ed.), *Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky: zbirnyk statei i tez za rezultatsamy naukovoi konferentsii «Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky» (pam'iaty Yuriiia Romanovycha Shvedy) vid 8 zhovtnia 2016 roku* [Political parties and elections: Ukrainian and world practices: collection of articles and theses based on the results of the scientific conference “Political parties and elections: Ukrainian and world practices ” (in memory of Yuriy Romanovych Shveda) on October 8, 2016], pp. 51–59, Prostir-M (in Ukrainian).

12. Maksymets, B. V. (2011). Rezultaty uchasti natsionalno-demokratychnykh partii v mistsevykh vyborakh – 2010 na Ivano-Frankivshchyni [Results of participation of national-democratic parties in local elections – 2010 in Ivano-Frankivsk region]. *Hileya: naukovyi visnyk*, 44, 682–689 (in Ukrainian).

13. Maksymets, B. V. (2013). Vplyv natsionalnoi identychnosti na rezultaty mistsevykh vyboriv pochatku KhKhI st. v Ukraini [Influence of national identity on the results of local elections at the beginning of the XXI century in Ukraine]. *Hrani: nauково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*, 10, 40–45 (in Ukrainian).

14. Ostapets, Yu., Shestak, N., & Dudinska, I. (2016). *Evoliutsiia partyinoi systemy Ukrainy v umovakh transformatsii sotsialnykh i politychnykh. Seriia «Studia Regionalistica», № 9* [Evolution of the party system of Ukraine in the conditions of social and political transformation. Series «Studia Regionalistica», № 9]. ZIPPO (in Ukrainian).

15. *Transformatsiia partyinoi systemy: ukrainskyi dosvid u yevropeiskomu konteksti* [Transformation of the party system: Ukrainian experience in the European context], (2017). (Yu. Yakymenko, Ed.). Tsentr Razumkova (in Ukrainian).

Матеріал надійшов до редакції 23.05.2025 р.